

EGE ÜNİVERSİTESİ RASATHANESİ

Prof.Dr. Necdet GÜDÜR
E.Ü. Fen Fakültesi
Astronomi ve Uzay Bilimleri Bölümü
Prof.Dr. Abdullah Kızılırmak Sempozyumu
3 Aralık 1993, Bornova-İZMİR

Çok değerli konuklar, konuşmama başlamadan önce hepinize hoş geldiniz diyor ve saygılarımı sunuyorum. Sizlere, çok kıymetli Hocamız Sayın Prof.Dr. Abdullah Kızılırmak'ın kurduğu kuruluşlar arasında en çok emek sarfettiği, çok sevdiği ve önem verdiği Ege Üniversitesi Rasathanesi hakkında kısa bir bilgi vermeye çalışacağım.

Rasathanenin kuruluş çalışmalarının 8 Ocak 1963 te Doç.Dr. A. Kızılırmak ve eşi Dr. R. Kızılırmak'ın E.Ü. Fen Fakültesi Astronomi Kürsüsü' ne atanmalarıyla başladığını söyleyebiliriz. Hemen o yıl Fakülte Profesörler Kurulu, Rasathane yerinin belirlenmesi için Doç. Dr. A. Kızılırmak başkanlığında, Doç. Dr. Recep Egemen ve Doç.Dr.J.Fleckenstein'den oluşan bir komisyon kurarak görevlendirmiştir.

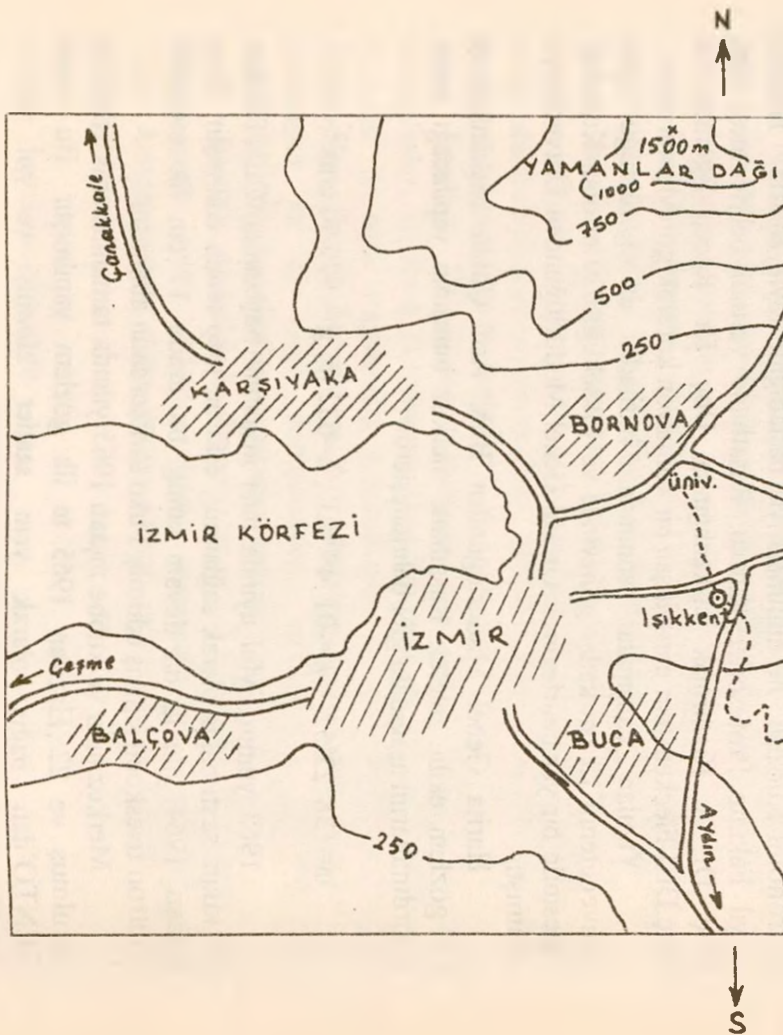
Yapılan çalışmalar sonunda, haritada da görüldüğü gibi Üniversitenin 15 km kadar güneyinde ve yüksekliği 630 m olan Kurudağ tepesinde bir yer belirlenerek Orman Genel Müdürlüğünden Üniversiteye alınmıştır.

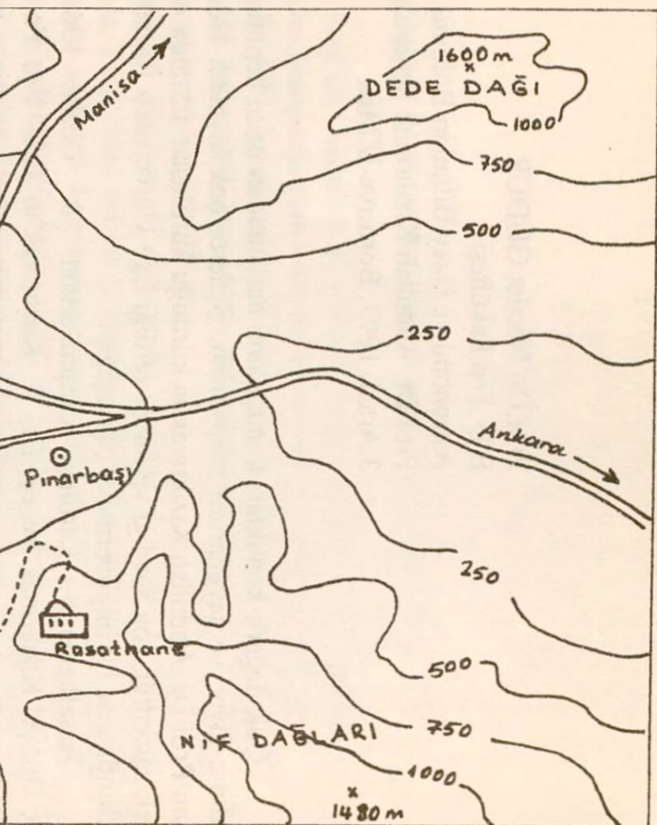
Harita Genel Müdürlüğünden Bnb. Arif Çöklü başkanlığında bir gözlem ekibi gelerek Rasathane merkez binasının yapılacağı yerin koordinatlarını aşağıdaki gibi belirlemişlerdir:

$$\varphi=+38^{\circ}23'52'', \lambda=-01^{\text{sa}}49^{\text{dk}}03^{\text{s}}, h=632 \text{ m}, g = 979.94 \text{ cms}^{-2}.$$

1963 yılının Eylül ayında bina inşaatına başlanmış, CENTO'dan bir kuars saati bağış olarak sağlanmış, eski bir jeep temin edilmiştir. Bina inşaatı 1964 yılında da devam etmiş, bu arada 15 cm lik mercekli Unitron teleskobu sipariş edilmiş, Fuko sarkacı satın alınmıştır.

Merkez bina ve kubbe inşaatı 1965 yılında tamamlanarak teleskop kurulmuş ve 22 Haziran 1965 te ilk gözlem yapılmıştır. Bu arada CENTO'dan bağış olarak yeni saatler alınmış ve yıl içinde Prof.Dr. H. Kienle gelerek göreve başlamıştır.

Gözlemler 1966 yılında da devam etmiş ve Alexander von Humboldt Vakfından "İris Işıkolçeri" sağlanmıştır. Prof.Dr. H. Kienle'nin aracılığıyla 1967 yılında Alman Bilim Akademisinden 13 cm lik kuvars prizmalı tayfçeker getirilerek ayrı bir kubbeye kurulmuştur. Bu arada, Nürnberg Rasathanesiyle ortak olarak NATO'ya "Örten Değişen Yıldızların Minimum Zamanlarının Tayini" adlı bir proje sunularak 13,000 Dolarlık bir yardım sağlanmıştır. Bu parayla 48 cm lik Cassegrain türü aynalı bir teleskop sipariş edilmiş, Eylül 1967 de Rasathaneye getirilerek kurulmuş ve fotoelektrik gözlemlere başlanmıştır. Rasathane, 26 Aralık 1967 tarihli ve 30 /3 sayılı Senato kararıyla tüzel kişilik kazanmış ve "Ege Üniversitesi Rasathanesi" adıyla Fen Fakültesine bağlanmıştır. Prof.Dr. A. Kızıllırmak da 9 Şubat 1968 de ilk Müdür olarak göreve atanmıştır. 1969 yılında, 795 m yükseklikteki Yıldız Tepe'de yeni bir kubbe inşaatına başlanmış ve 1971 de bitirilerek 48 cm lik teleskop buraya taşınmıştır.

Sayın Hocamızın gayretleriyle Rasathane, 8 Kasım 1976 da "E.Ü. Gökbilimleri Araştırma Enstitüsü"ne dönüşerek 2010 sayılı kanunla 2 profesör, 3 doçent, 6 asistan, 4 uzman, 4 araştırmacıdan oluşan akademik kadrolarının yanında başka memur kadrolarına da kavuşmuştur.

31 Ağustos 1977 de Enstitü Müdürlüğü görevini Prof.Dr. R. H. Wilson devralmıştır. Daha sonra, Doç.Dr. Ömür Gülmen, Prof.Dr. Sezai Hazer değişik sürelerle bu görevi yürütmüşlerdir.

13 Nisan 1982 de Rasathanenin Enstitü sıfatı Üniversite Senatosunun bir kararıyla kaldırılmış ve Fen Fakültesine bağlı "Gökbilimleri Araştırma ve Uygulama Merkezi"ne dönüştürülmüştür.

Merkezin müdürlük görevini 1985 yılından beri Prof.Dr. İlhami Yavuz yapmaktadır.

ARAŞTIRMA İMKANLARI

Yukarıdan beri, tarihi gelişimden söz ederken Rasathanede bulunan belli başlı aletleri de söylemiştik. Bunlardan en önemlisi 48 cm çaplı Cassegrain türü aynalı teleskop ve ona bağlı yazıcılı fotoelektrik fotometredir. Bu teleskopla, yaklaşık 10 kadire kadar yıldızların parlaklık ölçümleri yapılmaktadır. En çok gözlem ve araştırma yapılan konuların başında: örten değişen yıldızlar, RS CVn türü değişenler, β Cep, δ Scuti gibi fiziksel değişenler gelmektedir.

Bunun dışında, 15 cm lik mercekli Unitron teleskobu, 13 cm lik objektif kuvars prizmalı spektrograf, 740 cm boyunda ve 105 kg ağırlıklı

Fuko sarkacı öğrenci uygulamalarında ve gösteri amacıyla kullanılmaktadır.

Rasathanenin, suyu, elektriği, mutfağı, kitaplığı, yatma ve çalışma odaları, atelyesi, kaloriferi, ve kapalı garajı vardır. Telefonu yoktur. Haberleşme, telsiz bağlantısıyla sağlanmaktadır.

Şu anda en büyük zorlukları: bağımsız bir bütçesi ve kadrolarının olmayışı, ulaşımdır. Gözlemciler rahat ve güvenli bir şekilde ulaşım sağlayamamakta, öğrenciler yeterince rasathaneye götürülememektedir. Araçlar oldukça eski ve yıpranmıştır.

YAYIN FAALİYETLERİ

Yapılan gözlem ve araştırmalar daha çok yurt dışındaki bilimsel dergilerde yayınlanmaktadır. Bu yayınlar, "Publications of the Ege University Observatory" adı altında her yıl biraraya getirilerek Fakültemiz imkanlarıyla çoğaltılmakta ve yurt dışındaki benzer kuruluşlarla yayın alışverişinde kullanılmaktadır. Bugüne kadar 15 cilt yayın çıkartılmıştır. Bu 15 ciltte, 19 tanesi yurt içi, 150 tanesi de yurt dışı olmak üzere toplam 169 makale yer almaktadır.

Rasathanenin tarihini ve sahip olduğu olanakları gözönüne alırsak oldukça verimli bir dönemi geride bıraktığı söylenebilir.

Geçmişini korumak, onunla barışık yaşamak ve hizmetleriyle tarihe mal olmuş insanlarımıza vefa göstermekle daha da büyüyeceğimiz kuşkusuzdur.

İnkarcı olmak, geçmişini reddetmek ve siyasi kutuplaşmalar yaratmanın bizi güçten düşüreceği ve küçülteceği de kuşkusuzdur.